

Abstract. *Solovey Yu. O. The state of development of problem of state control is after activity of preschool educational establishments in home theory and practice of management education.*

Introduction. *State control after activity of preschool educational establishments is one of ponders able procedures of improvement of their work. In a home theory and practice of management education there is an urgent requirement in further development of scientific bases of realization of state control after activity of these establishments. Gradually providing of her quality becomes basic from priorities of development of preschool education, and one of main strategies of forming of the new going near transformation of preschool education and science, according to the requirements of civil society, is providing of equality in access to her and quality of educational services.*

Purpose – *to carry out the retrospective analysis of the state of development of problem of state control after activity of preschool educational establishments in a home theory and practice of management education.*

Results. *Substantive provisions and claims of home scientists that stand at the sources of problem of introduction and becoming of state control after activity of educational establishments are considered. The analysis of features of introduction of state control is carried out at work of modern preschool educational establishment. At the level of prospects of further research of problem of state control after activity of preschool educational establishments work is distinguished from the detailed study of foreign experience of development of problem of state control after activity of educational establishments in a theory and practice of management education.*

Conclusion. *Study of the state of development of problem of state control after activity of preschool educational establishments in a home theory and practice of management education it is possible to consider not quite sufficient. Out of eyeshot scientists there is integral description of methodical bases and experience of state control in control system by preschool education that considerably complicates the modern scientific ground of basic principles of procedure of state control after activity of different types of preschool educational establishments.*

Among the prospects of further research of this problem distinguish work from the detailed study of foreign experience of development of problem of state control after activity of preschool educational establishments in a theory and practice of management education.

Key words: *state control; checking system; management; administrative functions; administrative decisions; administrative hierarchy; education; preschool educational establishment.*

Одержано редакцією 17.04.2017

Прийнято до публікації 21.04.2017

УДК 378:005.336.2 (477)

СТАРОКОЖКО Ольга Миколаївна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки вищої школи, управління навчальним закладом та методики викладання суспільствознавчих дисциплін, Бердянський державний педагогічний університет, Україна

ТРАЕКТОРІЯ КОМПЕТЕНТІСНОЇ ПАРАДИГМИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНИ

Анотація. *На основі аналізу джерел із питань управління в освіті визначено основні етапи, теоретико-методологічне підґрунтя формування парадигмального дискурсу в царині освіти України. Досліджено континуум і перспективи компетентісної парадигми в освіті.*

Ключові слова: *парадигма; дослідницький підхід; компетентність; компетентісна парадигма; освітній простір; траєкторія; Україна.*

Постановка проблеми. *Суспільні трансформації, що пов'язані з інтеграцією України до світового освітнього та інформаційного простору, зміни соціальних запитів*

спричиняють перехід вітчизняної освіти на інноваційний алгоритм розвитку. Більше того, дослідники вважають, що сучасна освіта не просто відповідає загальними інноваційним тенденціям, а, навпаки, зумовлює «системний перехід до інноваційної поведінки в основних сферах суспільного життя, знаменує перехід суспільства на вищу стадію» [1]. Це вимагає комплексної й глибокої модернізації системи освіти, пошуку сучасних технологій навчання у світлі нової парадигми, центром якої є освіта, що розвивається як відповідь на виклики цивілізації й одночасно як відповідь на потреби людини знайти своє місце і можливості самореалізації в новому глобальному просторі.

Останні роки ХХ – початок ХХІ століть ознаменовано значними змінами в соціально-економічному розвитку України, у тому числі в її освітній сфері. Значно активізуються міжнародні зв'язки нашої держави, посилюється її авторитет у світовому і європейському просторі. Усе це стає передумовою для вагомих трансформаційних процесів, які відбуваються у вітчизняній освітній галузі.

На сучасному етапі розвитку вищої освіти серед базових парадигм щодо підготовки кадрів є компетентнісна парадигма, яка спрямована на формування в майбутніх фахівців різноманітних, у тому числі й професійних компетенцій. Професійна компетентність стає основним показником вибору претендента на посаду в умовах конкурентного ринку праці. Тому подальше дослідження компетентнісного підходу до підготовки кадрів у вищій школі є актуальним і своєчасним. «Філософсько-освітня парадигма» є ключовим поняттям для характеристики сучасного освітнього простору, що включає в себе сукупність принципів, ціннісних настанов і способів організації освітньої діяльності, які визначають погляд на освіту: її мету, модель та освітній ідеал, що адекватний антропологічним і соціокультурним запитам. Нині не існує однозначного підходу до концептуалізації освітніх парадигм. Науковці використовують поняття «авторитарна», «маніпулятивна», «підтримувальна», «знаннева», «когнітивна» парадигма (В. Болотов, І. Зимня, В. Сериков). Нову парадигму також називають по-різному: гуманістична, особистісно орієнтована, компетентнісна та ін.

Нові вимоги до системи освіти нині підкреслюють виняткове значення компетентнісної освітньої парадигми. Компетентнісна парадигма в її традиційному значенні постає як компетентнісний підхід, який передбачає вирішення завдань, що пов'язані з поетапним формуванням компетентностей, професійно важливих особистісних якостей, суб'єктивного досвіду, практичну зорієнтованість фахівця.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Компетентнісна парадигма в освіті представлена в роботах багатьох вітчизняних і польських науковців, зокрема В. Вілчинської, М. Висоцької, О. Дубасенюк, Є. Іванченко, Х. Квятковської, М. Круль-Фієвської, В. Лісової, В. Лозовецької, Н. Ничкало, М. Новак, О. Овчарук, З. Петражинського, М. Романовської, Є. Скібінської, Б. Сліверського, Л. Туроса, В. Фурманека та ін.

Мета статті – визначити основні етапи, теоретико-методологічне підґрунтя формування парадигмального дискурсу в царині освіти України, дослідити континуум і перспективи компетентнісної парадигми в освіті.

Виклад основного матеріалу. Як засвідчує аналіз предметного поля сучасної педагогіки, компетентнісна парадигма дедалі більше впливає на розвиток багатьох аспектів педагогічної науки, про що засвідчує аналіз основних аспектів компетентнісної парадигми в освіті як предмета вивчення українських польських науковців, що є метою нашої статті. Компетентнісна парадигма в її традиційному значенні постає як компетентнісний підхід, який у сучасній психолого-педагогічній літературі з теорії професійної освіти реалізується в контексті декількох наукових підходів, зокрема діяльнісного, соціокультурного, контекстно-інформаційного. Розглянемо поняття «дослідницький підхід» і «парадигма» на предмет їх тотожності [3].

Дослідницьких підходів існує безліч і часто вони визначаються довільно, відповідно предмета і галузі дослідження. Коли парадигма втілюється в ті або ті

конкретні теорії або практики, говорять уже про підхід. Таким чином, у практичній освітній діяльності різні підходи взаємодоповнюють один одного, здійснюються в єдності, але при цьому переважає домінуючий, системоутворювальний. Його можна визначити як відкриту освітню технологію, котра саморозвивається і заснована на поєднанні сучасних наукових позицій.

Парадигма – поняття загальне, підхід – більш конкретне. Парадигм менше, підходів виокремлюють більше. Про парадигми частіше говорять у теоретичних працях, у практиці частіше говорять про підходи, причому особливо не розрізняють: парадигма або підхід, використовують те або те поняття як взаємозамінне.

Проблемі компетентнісного підходу присвячені дослідження багатьох зарубіжних і вітчизняних науковців, педагогів, які розглядають його в різних контекстах. Українські педагоги О. Пометун і В. Химинець під компетентнісним підходом розуміють спрямованість освітнього процесу на формування й розвиток ключових (базових, основних) і предметних компетентностей особистості [4]. На думку О. Гулай компетентнісний підхід визначає результативно-цільову спрямованість освіти, що є його безперечною перевагою над іншими традиційними та інноваційними підходами [5]. Спираючись на висловлювання вчених, можемо узагальнити, що компетентнісний підхід у вищій освіті – це комплексний підхід до підготовки кадрів, який забезпечує педагогічне цілевизначення, змістові, інформаційно-предметні й процесуальні аспекти, що спрямовані на засвоєння систематизованих знань, набуття професійних умінь і формування особистісних якостей студентів, що задані цілями навчання. Тобто, компетентнісний підхід є широкоаспектним системним підходом проектування, реалізації та результату процесу професійної підготовки студентів [6].

За визначенням О. Дубасенюк і О. Вознюка, компетентнісний підхід є узагальненим проявом професіоналізму, у якому поєднуються елементи професійної й загальної культури, досвіду, що конкретизується в певній системі знань, умінь і готовності до професійної діяльності [7]. Зауважимо, що поняття «компетентність», «компетенція» у науковій літературі суттєво відрізняються [8], тому їх доцільно вивчати як різнорівневі й окреслювати по-різному.

Професійна компетентність може розумітися як один із структурних компонентів професійної готовності до конкретного виду діяльності. Окремі дослідники розглядають професійну компетентність як потенційну готовність розв'язання предметних завдань із «знанням справи». Натомість польська дослідниця У. Новацька [9] розглядає компетентність педагога як збалансовану діалектичну єдність когнітивного і чуттєвого, раціонального і практичного (готовність до професійної діяльності), соціального й індивідуального.

Як бачимо, поняття «компетентність» розглядається як результат постійного переходу від сприйняття інформації до її використання (процес прийняття рішення). Щодо впровадження в національну систему освіти європейського досвіду, то слід зазначити, що нині виникають нові інструменти й ініціативи, які сприяють реалізації цілей формування загального європейського простору вищої освіти. У результаті запроваджуються проекти «Створення спільних (подвійних) дипломів», «Настроювання освітніх структур у Європі» (2000 р.), які створюють підґрунтя для розроблення університетами певних параметрів, які б забезпечили узгодженість, сумісність і прозорість освітніх програм. За рекомендаціями проектів зазначені параметри формулюються в термінах результатів навчання й компетенцій. У рамках методології проекту результати навчання визначаються через компетенції, яких набуває студент. Компетенції визначаються як динамічні поєднання знання, розуміння, навичок, здібностей і поділяються на загальні (ключові, життєві) та специфічні для конкретних напрямів навчання [10].

Так, головна мета і завдання Програми розвитку ООН у сфері освіти – створення такої моделі сучасної освіти, яка б сприяла формуванню в молоді ключових компетентностей. В офіційних документах ЮНЕСКО («Конвенція про визнання кваліфікацій з вищої освіти в Європейському регіоні», «Конвенція про технічну та професійну освіту») окреслюється коло тих компетенцій, які повинні стати обов'язковим результатом освіти. У доповіді Міжнародної комісії з освіти для XXI століття наголошується на необхідності вдосконалення будь-якої професії, зокрема в контексті набуття компетентностей, що дасть можливість молодому фахівцю справлятися з різними виробничими ситуаціями, багато з яких неможливо передбачити [11]. Програмою «DeSeCo» [12] закладено спробу систематизувати й узагальнити досвід багатьох країн у визначенні та відборі ключових компетентностей. На думку експертів Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), створення умов для набуття необхідних компетентностей протягом усього життя сприятиме: продуктивності й конкурентоздатності на ринку праці; скороченню безробіття завдяки розвитку гнучкої (адаптивної) і кваліфікованої робочої сили; розвитку середовища для інноваційних перетворень в умовах глобальної конкуренції. З огляду на перспективу, набуття особистістю необхідних життєвих (ключових) компетентностей важливе для особистості, оскільки вони сприятимуть [13]: участі у формуванні демократичних засад суспільства; соціальному взаєморозумінню й справедливості; дотриманню прав людини й автономії всупереч глобальній нерівності й нерівним можливостям, індивідуальній маргіналізації. Питання формування компетентності стають пріоритетними і в державних документах у галузі освіти в нашій країні. Зокрема, вони знайшли відображення в Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, Концепції наукової, науково-технічної та інноваційної політики в системі вищої освіти України, Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти, Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки.

Спроба систематизувати й узагальнити досвід багатьох країн здійснена у програмі «Визначення та відбір ключових компетентностей: теоретичні й концептуальні засади», що запропонована групою європейських експертів. Як методологічна основа забезпечення цілей, змісту та якості вищої освіти компетентнісний підхід розглядається рям зарубіжних дослідників, серед яких найвідоміші А. Бермус, Дж. Боуден, М. Лейтер, С. Маслач, А. Мейхью, М.Дж. Равен, Е. Тоффлер, Р. Уайт, Р. Хайгерті, Е. Шорт та ін. Ними визначено поняття «компетентність» як здатність успішно задовольняти індивідуальні й соціальні потреби, діяти й виконувати поставлені завдання. Кожна компетентність побудована на поєднанні взаємовідповідних пізнавальних ставлень і практичних навичок, цінностей, емоцій, поведінкових компонентів, знань і вмінь, усього того, що можна мобілізувати для активної дії [14].

У матеріалах ЮНЕСКО окреслено коло ключових компетентностей, що дають змогу особистості ефективно брати участь у багатьох соціальних сферах і які роблять внесок у поліпшення якості суспільства, сприяють особистому успіхові, що може бути застосовано до багатьох життєвих сфер. Ключові компетентності потрібно трансформувати в комплекс знань, умінь, навичок, цінностей і відношень за навчальними галузями і життєвими сферами. Отже, вони повинні розглядатися як кінцевий результат навчання й професійної підготовки фахівця. Так, у доповіді міжнародної комісії з освіти (доповідь Ж. Делора) окреслені чотири основні компетенції (навчитися пізнавати, навчитися працювати, навчитися жити разом, навчитися саморозвитку), що дозволяє розв'язувати різні життєві проблеми [15].

На думку В. Лозовецької, професійна компетентність є інтегрованою якістю, що включає «рівень оволодіння професійними знаннями, уміннями і навичками, а також

особистісну компетентність, яка виявляється, перш за все, у комунікативності, творчості і креативності» [15]. У цьому самому контексті поняття професійної компетентності представлено в концепції «інтегрованого розвитку компетентності», яка розроблена спільно шведськими й американськими вченими (Г. Вайлер, Я. Лефстед, В. Чинапанах) [16]. Автори цієї концепції застосовують системний підхід, визначають компетентність фахівця як інтегративну якість особистості, що включає в себе знання й уміння з різних сфер життєдіяльності людини і потребує розвитку інтелектуальних, соціальних, естетичних, політичних аспектів знань і вмінь.

Ю. Лебеденко на основі власних досліджень вважає, що в компетентнісному підході відображається зміст освіти, який не ґрунтується на компоненті знань, умінь і навичок, а передбачає виконання важливих ключових функцій, які стосуються різних сфер [17]. У наукових дослідженнях Н. Нагорної компетентісний підхід передбачає такий вид змісту освіти, який не зводиться до знаннєво орієнтованого компонента, а до цілісного досвіду розв'язання життєвих проблем, виконання ключових функцій, соціальних ролей, компетенцій [18].

Спираючись на визначення вчених, можемо узагальнити, що компетентісний підхід у вищій освіті – це комплексний підхід до підготовки кадрів, який забезпечує педагогічне цілевизначення, змістові, інформаційно-предметні та процесуальні аспекти, що спрямовані на засвоєння систематизованих знань, набуття професійних умінь і формування особистісних якостей студентів, що задані цілями навчання. Тобто, компетентісний підхід є широкоаспектним підходом до проектування, реалізації та результату процесу професійної підготовки студентів.

На думку українських науковців (І. Бабин, П. Бачинський, Н. Бібік, Г. Гавришак, І. Гудзик, Н. Дворнікова, І. Драч, Я. Кодлюк, О. Локшина, С. Ніколаєнко, О. Овчарук, Л. Пильгун, О. Пометун, І. Родигіна, К. Савченко, О. Садівник, Л. Сень, С. Сисоєва, О. Ситник, Т. Смагіна, Г. Терещук, С. Трубачева, Н. Фоменко та ін.), професійна компетентність передбачає високий рівень загального розвитку людини (розуміння певних соціально-політичних і економічних перетворень, науково-філософський світогляд, глибокі знання, висока загальна професійна культура, соціальна активність, зрілі етичні погляди); професійне покликання (творче ставлення до роботи, потреба в одержанні знань, у формуванні вмінь і навичок професійної діяльності); професійно важливі якості (готовність до особистісно-професійного саморозвитку, гуманістична спрямованість діяльності, уміння швидко орієнтуватися в ситуації) [19].

Проте, нині важливо бути не лише кваліфікованим фахівцем, а, передусім, компетентним. Компетентний фахівець відрізняється від кваліфікованого тим, що він реалізує у своїй роботі професійні знання, уміння й навички; завжди саморозвивається і виходить за межі своєї спеціальності, вважає свою професію великою цінністю. Отже, компетентність більш повно розкриває аспекти професійних здатностей і вмінь людини, допомагає фахівцеві ефективно вирішувати різноманітні завдання, які стосуються його професійної діяльності

Висновки. Основними умовами модернізації системи підготовки кадрів для системи управління освітою на основі компетентнісної парадигми є запровадження сучасних менеджерських підходів; оптимізація змісту і структури освіти, що розроблені на компетентнісній основі; запровадження особистісно орієнтованого підходу до організації навчально-виховного процесу у вищій школі, на основі якого можливо враховувати професійні потреби і здібності студента, стимулювати його прагнення до оволодіння професійно значущими компетенціями, тобто прагнути реалізувати індивідуальну траєкторію професійного формування майбутнього фахівця у сфері освіти; забезпечення гуманних та ефективних форм управлінського моніторингу становлення професійної компетентності.

Список використаної літератури

1. Скубашевська О. Освіта в системі інноваційного розвитку суспільства : до постановки проблеми / О. Скубашевська // *Нова парадигма*. – Випуск 60. Філософія. – 2009. – С. 77–84.
2. Андрущенко В. Філософія освіти XXI століття : пошук пріоритетів / В. Андрущенко // *Філософія освіти*. – 2005. – № 1. – С. 5–18.
3. Горобець С. Компетентнісна парадигма в освіті : світовий досвід, здобутки українських і польських науковців / С. Горобець // *Українська полоністика*. – 2014. – Вип. 11. – С. 226–233.
4. Пометун О. І. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті / О. І. Пометун // *Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи*. – Київ : «К.І.С.», 2004. – 112 с.
5. Гулай О. І. Компетентнісний підхід як основа нової парадигми освіти / О. І. Гулай // *Педагогічні науки*. – 2009. – № 4. – С. 45.
6. Степанець Н. П. Компетентнісна парадигма в підготовці кадрів для сфери туризму / Н. П. Степанець // *Проблеми сучасної педагогічної освіти*. Сер. : Педагогіка і психологія. – Зб. статей. – Ялта : РВВ КГУ, 2013. – Вип. 39. – Ч. 3. – С. 262–271.
7. Професійна педагогічна освіта : компетентнісний підхід : монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – 564 с.
8. Основи стандартизації інформаційно-комунікаційних компетентностей в системі освіти України : метод. рекомендації / [В. Ю. Биков, О. В. Білоус, Ю. М. Богачков та ін.]; за заг. ред. В. Ю. Бикова, О. М. Спіріна, О. В. Овчарук. – Київ : Атіка, 2010. – 88 с.
9. Kompetencje kluczowe w nowoczesnej szkole. – Retrieved from <http://www.covena.com.pl/nauczyciel/matenaly/index.htm>
10. Настройка образовательных структур в Европе. Вклад университетов в Болонский процесс [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.unideusto.org/tuningeu/images/stories/documents/General_brochure_Russian_version.pdf, с. 4
11. Образование : сокрытое сокровище (Learning: The Treasure Within) Основные положения Доклада Международной комиссии по образованию для XXI века. – Москва : ЮНЕСКО, 1997.
12. Definition and Selection of Competencies. Theoretical and Conceptual Foundations (DESECO). Strategy Paper on Key Competencies. An Overarching Frame of Reference for an Assessment and Research Program – OECD (Draft)
13. Laura H. Salganik, Dominique S. Rychen, Urs Moser, & John W. Konstant. (1999). Projects on Competencies in the OECD Context: Analysis of Theoretical and Conceptual Foundations, SFSO, OECD, ESSI, Neuchâtel
14. The Definition and Selection of Key Competencies: Theoretical and Conceptual Foundations: Executive Summary. (2005). – Retrieved from <http://www.oecd.org/dataoecd/47/61/35070367.pdf>, с. 5
15. Формування професійної компетентності фахівця сфери послуг і туризму : навч.-метод. пос. / В. Т. Лозовецька, Л. Б. Лук'янова, Л. В. Козак та ін.]; за заг. ред. В. Т. Лозовецької. – Київ : Вид-во Інституту професійно-технічної освіти АПН України, 2010. – 382 с.
16. Чинапах В. Развитие людских ресурсов и планирование образования / В. Чинапах, Я. И. Лефстедт, Г. Вайлер // *Перспективы*. – 1990. – № 1. – С. 9–26.
17. Лебеденко Ю. М. Компетентнісний підхід в системі вищої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://conf.vstu.vinnica.ua/humed/2006/txt/06lumsvo.pdf>
18. Нагорна Н. В. Формування у студентів понять компетентності й компетенції / Н. В. Нагорна // *Виховання і культура*. – 2007. – № 1–2 (11–12). – С. 266–268.
19. Вознюк О. В. Відповідальність у структурі компетентності педагога / О. В. Вознюк, М. В. Левківський // *Педагогічні науки : зб. наук. пр.* Ч. 1. – Суми : СумДПН, 2002. – С. 179–186.

References

1. Skubashevsk, O. (2009). The education in the system of innovative development of the society: to the problem. *Nova paradigm (New paradigm, Philosophy)*, 60, 77–84 (in Ukr.)
2. Andruschenko, V. (2005). The philosophy of the education of the XXI century: search of priorities. *Fylosofyia osvity (Philosophy of education)*, 1, 5–18 (in Ukr.)
3. Horobets, S. (2014). Competence paradigm in the education: world experience, achievements of Ukrainian and polish scientist. *Ukrayns'ka polonystyka (Ukrainian polonistics)*, 11, 226–233 (in Ukr.)
4. Pometun, O. I. (2004). *The discussion of Ukrainian teachers about questions of using the competence approach in the Ukrainian education*. The competence approach in modern education: world experience and Ukrainian perspectives. Kyiv: «K.I.S.» (in Ukr.)
5. Hulay, O. I. (2009). The competence approach as a basis of new paradigm of education. *Pedahohychny nauky (Pedagogical sciences)*, 4, 45 (in Ukr.)
6. Stepanets, N. P. (2013). The competence paradigm in training of specialists for sphere of tourism. *Problemy suchasnoy pedahohychnoy osvity (The problem of modern pedagogical education. Series: Pedagogogy and psychology)*, 39, part 3, 262–271 (in Ukr.)

7. The professional pedagogical education: competence approach: monograph / edited by Dubaseniuk, O. A. (2011). – Zhitomir: Publishing house ZSU named after I. Franco (in Ukr.)
8. The basis of standardization of informative- communicative competences in the system of education of Ukraine: method. recommendations / [Bykov, V. Yu., Bilous, O. V., Bogachkov, Yu. M. & others]; edited by Bykov, V. Yu., Spirin, O. M., & Ovcharuk, O. V. (2010). Kyiv: Atika (in Ukr.)
9. Kompetencje kluczowe w nowoczesnej szkole. Retrieved from <http://www.covena.com.pl/nauczyciel/matenaly/index.htm> (in Engl.)
10. Setting up structures in Europe. The Distribution of universities in Bologna process. – Retrieved from http://www.unideusto.org/tuningeu/images/stories/documents/General_brochure_Russian_version.pdf, P. 4 (in Engl.)
11. Education: hidden treasure (Learning: The Treasure Within). The main statements of the Report of International commission in education for the XXI century. (1997). Moscow: UNESCO (in Russ.)
12. Definition and Selection of Competencies. Theoretical and Conceptual Foundations (DESECO). Strategy Paper on Key Competencies. An Overarching Frame of Reference for an Assessment and Research Program – OECD (Draft) (in Engl.)
13. Laura H. Salganik, Dominique S. Rychen, Urs Moser, John W. Konstant (1999), Projects on Competencies in the OECD Context: Analysis of Theoretical and Conceptual Foundations, SFSO, OECD, ESSI, Neuchâtel (in Engl.)
14. The Definition and Selection of Key Competencies: Theoretical and Conceptual Foundations: Executive Summary. (2005). Retrieved from <http://www.oecd.org/dataoecd/47/61/35070367.pdf> (in Engl.)
15. The forming of professional competence of specialists in services and tourism: text book / [V. T. Lozovetska, L. B. Lukyanova, L. V. Kozak and others]; edited by Lozovetska V. T. (2010). – Kyiv: Publishing house of the institute of professional and technical education of APS of Ukraine (in Ukr.)
16. Chinapakh, V., Lefstedt, Ya. I., & Vayler, G. (1990). The development of human resources and planning of education. *Perspektyvy (Perspectives)*, 1, 9–26 (in Russ.)
17. Lebedenko, Yu. M. The competence approach in the system of higher education. – Retrieved from <http://conf.vstu.vinnica.ua/humed/2006/txt/06lumsvo.pdf> (in Ukr.)
18. Nahorna, N. V. (2007). The forming at students the notion of competence and its competitions. *Osvyta y kul'tura (Education and culture)*, 1–2 (11–12), 266–268 (in Ukr.)
19. Vozniuk, O. V., & Levkivsky, M. V. (2002). The responsibility in the structure of teacher's competence. *Pedahohychny nauky (Pedagogical sciences: coll. scientific articles)*, 1, 179–186 (in Ukr.)

Abstract. *Starokozhko O. M. Trajectory competence paradigm in educational space of Ukraine.*

Introduction. *The social transformations are connected with integration of Ukraine to world educational and informational space, changes of social demands contributed transition of domestic education on innovative algorithm of development. Besides, researchers think that modern education not only corresponds to general innovative tendencies but also stipulates «system transition to innovative behavior in main spheres of social life, show transition of the society to the highest stage». All this needs complex and deep modernization of the system of education, searching of modern technologies of teaching in the light of new paradigm, the centre of which is education that develops as an answer to challenges of civilization and simultaneously as a answer to peoples' demands to find the place and abilities of self-realization in new global space. The competence paradigm in education is given in works of many Ukrainian and polish scientists such as V. Vilchinskaya, O. Vysotskaya, O. Dubasenyuk, E. Ivanchenko, H. Kvyatkovskaya, M. Krul-Fievskaya, V. Lisovaya, T. Lozovetskaya, N. Nychkalo, M. Novak, O. Ovcharuk, Z. Petrazhinsky, M. Romanovskaya, E. Skibinskaya, B. Sliversky, L. Turosa, V. Furmanenko and others.*

The purpose is to define main stages, theoretical and methodological basis of forming of paradigm discourse in the field of education of Ukraine, to research the continuum and perspectives of competence paradigm in education.

Methods of research are: analysis of philosophical, psychological and pedagogical, scientific and methodical literature, normative and legal base for determining of direction of research and notion and categorical apparatus, logical generalization and prognostication.

The main results of the research – there have been defined the main stages, theoretical and methodological basis of forming of paradigm discourse in the field of education of Ukraine; there have been researched the continuum and perspectives of competence paradigm in education.

The scientific novelty of the research – for the first time the description «competence» has been researched in the paradigm and polyparadigm format of education of Ukraine.

Conclusions. *The main conditions of modernization of the system of training of specialists for the system of management by education on the basis of competence paradigm is implementation of modern managers' approaches; optimization the content and structure of education, developed on the competence basis; using personality-oriented approach to organization of educational process in HEE, on the basis of which it is possible to take into consideration professional needs and abilities of student, stimulate his ambition to mastering of professionally important competences, to realize individual trajectory of professional forming of future specialist in the sphere of education; provision of humanitarian and effective forms of management monitoring of becoming of professional competence.*

Key words: *paradigm; research approach; competence; competence paradigm; educational space; trajectory; Ukraine.*

Одержано редакцією 10.04.2017
Прийнято до публікації 21.04.2017

УДК 372

СТРІЛЕЦЬ Аліна Вікторівна,
викладач кафедри початкової освіти, Черкаський
національний університет імені Богдана
Хмельницького, Україна

ВИКОРИСТАННЯ РІЗНИХ ЗАСОБІВ КОМУНІКАЦІЇ В РОБОТІ З ДІТЬМИ З ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ

Анотація. *Розглянуто використання різних способів комунікації (словесної мови, жестової мови, дактилювання, невербальних способів) у роботі з дітьми з порушеннями слуху. Особливу увагу приділено використанню індивідуального підходу і варіативності вимог до знань, умінь і навичок різних дітей у залежності від можливостей конкретної дитини: її інтелектуального потенціалу, пізнавальних можливостей, специфіки особистого розвитку. На рівні перспектив подальшого дослідження проблеми виокремлено специфіку використання засобів комунікації в роботі з дітьми з порушеннями зору.*

Ключові слова: *мова; мовлення; жест; жестова мова; невербальні засоби; нечуючі; глухі; слабочуючі.*

Постановка проблеми. У нашій країні, як і в усьому світі, з різних причин зростає кількість дітей із відхиленнями в розвитку. Останнім часом міжнародною спільнотою запропоновано використовувати для дітей із порушеннями термін «діти з особливими освітніми потребами», який стосується однаковою мірою як інвалідності у важкій формі, так і середніх за ступенями порушень. До них належать і діти з порушеннями слуху.

Слух відіграє важливу роль у розвитку дитини. Слухом називається здатність організму сприймати й диференціювати звукові коливання за допомогою слухового аналізатора. Утрата слуху, навіть часткова, створює бар'єр між дитиною й суспільством, утруднює оволодіння знаннями і спеціальністю, обмежує трудову і суспільну діяльність, затримує розвиток особистості. Відсутність слуху серйозно обмежує й естетичне виховання особи, адже людина позбавляється можливості нормально сприймати твори музичного мистецтва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній науці питання ролі жестового мовлення в когнітивній діяльності глухих досліджено у працях П. Гуслистого, О. Дячкова, С. Зикова, Р. Краєвського, Н. Слезіної, Т. Розанової та ін.

Вивчення лінгвістики жестової мови в Україні розпочато Р. Краєвським [1, с. 219], якому належить лінгвістичний опис мови жестів на основі українознавчого матеріалу і створено унікальний жестовий словник у вигляді посібника «Мова жестів глухих» 1964 р. (усього описано понад 1500 жестів), де лексеми групуються за